

Tradycja tomistyczna - Brian J. Shanley OP

Wezwanie Leona XIII do powrotu do Tomasza było próbą propagowania takiej drogi myślenia, którą w sposób świadomy odrzuciła nowożytność. Stąd też od samego początku istniało silne napięcie pomiędzy tomizmem a nowożytnością, gdyż tomizm postrzegany był jako do pewnego stopnia antidotum na nowożytność.

Brian J. Shanley OP

Tradycja tomistyczna

wydawca: W Drodze

2017

Dwudziestowieczny tomizm nie jest monolityczny, ale mieści w sobie przeróżne sposoby uwiecznienia myśli Świętego Tomasza z Akwinu. Aby zrozumieć wewnętrzne napięcia pomiędzy konserwatywnym i postępowym skrzydłem tomizmu, konieczne będzie zwrócić się do kamienia węgielnego odnowy tomistycznej: encykliki *Aeterni Patris* Leona XIII z 1879 roku. Chociaż odnowa średniowiecznego sposobu myślenia, znana jako neoscholastyka, poprzedza encyklikę, to jednak dopiero jej wydanie nadało całemu ruchowi imprimatur oraz olbrzymie wsparcie instytucjonalne (ponawiane przez następców Leona XIII), które uczyniło z niego dominujący i normatywny nurt w myśli rzymskokatolickiej aż do Soboru Watykańskiego II (1962–1965). Kampania Leona XIII, wspierająca odnowę neoscholastyki w edukacji katolickiej, była motywowana głębokim przekonaniem, że filozofia postkartezjańska, a w szczególności myśl Kanta, stała się źródłem poważnych błędów intelektualnych epoki, zwłaszcza w teologii. Krytyka filozofii nowożytnej nie została wyrażona przez papieża Leona w formie konspektu katalogującego niepożądane stanowiska intelektualne, lecz raczej w pozytywnym stwierdzeniu, iż podstawowym błędem, wypaczającym filozofię nowożytną, było odrzucenie przez nią kurateli wiary. Toteż twierdził on, iż tym, czego potrzebujemy przede wszystkim, jest powrót do praktyki filozofowania w posłuszeństwie wobec wiary: „Z tych też powodów ci, którzy studium filozofii łączą z uległością wobec wiary chrześcijańskiej, ci właśnie filozofują najlepiej”. Ten sposób filozofowania w posłuszeństwie wobec wiary chrześcijańskiej był

dziedzictwem Kościoła, wywodzącym się od ojców i średniowiecznych doktorów. Wedle papieża owa długa tradycja osiągnęła swą pełnię w dziele Tomasza z Akwinu – „ich księcia i nauczyciela”.

Wezwanie Leona XIII do powrotu do Tomasza było próbą propagowania takiej drogi myślenia, którą w sposób świadomy odrzuciła nowożytność. Stąd też od samego początku istniało silne napięcie pomiędzy tomizmem a nowożytnością, gdyż tomizm postrzegany był jako do pewnego stopnia antidotum na nowożytność. Bardziej konserwatywne formy tomizmu miały być w sposób samoświadomy i zdecydowany antynowożytny, zwłaszcza w odniesieniu do nowożytnego punktu wyjścia filozofii, odwołującego się do subiektywności, oraz związanych z tym problemów epistemologicznych. Wielu tomistów o takim nastawieniu skłaniało się do postrzegania nowożytności jako trwającego od kilku wieków zapędzenia się w ślepy zaułek: nie powinno się z nią dyskutować, lecz raczej w całości ją odrzucić. Błędem byłoby jednak tłumaczyć rzucone przez Leona XIII wezwanie do powrotu do Tomasza jako naiwną próbę zawrócenia intelektualnego biegu czasu. Jego encyklika uznaje postęp w rozwoju nauki za wielki dar dla ludzkości; można zauważyć przecież autentyczny wzrost ludzkiej wiedzy. To, co papież postrzegał jako dobrodziejstwo płynące z odnowy tomizmu, nie oznaczało tylko naprawy filozoficznych błędów nowożytności, lecz wykraczającą dalej, scalającą strukturę, biorącą pod uwagę postęp dokonujący się w nowożytnej wiedzy i kulturze. Leon XIII żywił nadzieję, że odnowiony tomizm może dać trwałą fundament wszystkim dyscyplinom humanistycznym. Chociaż filozofia była najwyższą ze wszystkich nauk humanistycznych, to sama była podporządkowana teologii jako „ponadludzkiej” nauce o tym, co boskie. Stąd też architektoniczna oraz scalająca rola filozofii tomistycznej realizowałyby się w kontekście posłuszeństwa wobec

teologii tomistycznej. Postrzeganie przez papieża tomizmu jako integrującego wszystko to, co miało prawdziwą wartość w nowożytnej kulturze, stawało się inspiracją dla postępowego skrzydła tomizmu: otwartego zaangażowania i dialogu z myślą nowożytną.

Pobierz fragment książki w formacie PDF